

ΜΙΚΡΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

A

Αβάνες, οι : τα πούρα Αβάνας
αγάντα : ιταλ. agguanta: πιάσου γερά, κράτα / αγάντα
καδένα: κράτα γερά την αλυσίδα / η αγάντα : πιάσσαλος
πρόσδεσης του σκάφους /αγαντάρω : υπομένω, αντέχω
αγκωνάρι, το : ακρογωνιαίος λίθος - στήριγμα,
προστάτης
Αη-Γιώργηδες : αγγλικά νομίσματα που φέρουν την
εικόνα του Αγίου Γεωργίου
αθάλη, η: καπνιά - ζεστή στάχτη - είδος φυτού
αϊνάς , ο: το πίσω μέρος του карабиού
αϊπότζι, το : ιταλ. roggia : ταλάντευση/ βίρα πότζι:
τραβήξτε δυνατότερα την άγκυρα
ακουρμάζομαι : αφουγκράζομαι, προσπαθώ ν' ακούσω
- συμμορφώνομαι
αλάντσια, η : ιταλ. lancia : λάντζα, λέμβος, βενζινάκατος
αλάτι του Καρλσμπάντ : καθαρτικό φάρμακο που
παρασκευάζεται στη λουτρόπολη Καρλσμπάντ της
Τσεχοσλοβακίας
αλτάνα,η : ιταλ. altana : μικρός ανθόκηπος - εξώστης,
ταράτσα
άλτης, ο : φωτεινός σηματοδότης
Αμμος, η : η έρημος
αμπαντονάρω: ιταλ. abbandonare : εγκαταλείπω
αμπαριτζής,ο : τουρκ. ambar: ο επιστάτης του αμπαριού
αμφιλύκη,η : χαραυγή
ανασμίδα, η : μικρή γουρούνα
ανάστροφη,η : αλλαγή πορείας του σκάφους με την
πλήρη στον άνεμο, βόλτα
ανεμοδόχος, η : κυλινδρικός σωλήνας στο ανώτερο
κατάστρωμα για τον καθαρισμό του αέρα
ανεμολόγιο, το : 1. στην πυξίδα, το χαρτί του
μπαρούσουλα όπου σημειώνονται τα ανεμορρόμβια και η
διαίρεση σε μοίρες από Β ή Ν προς τον Απηνλιώτη ή τον
Ζέφυρο. 2. στους χάρτες , δύο ομόκεντροι κύκλοι
τυπωμένοι σε διάφορα μέρη για τη χάραξη στο χάρτη
αντιστοιχιών ή πορειών.
ανεμορούφουλας, ο : ανεμοστρόβιλος
ανιζέτα, η : γαλλ. anisette : λικέρ, από απόσταξη
αλκοόλης με μάραθο και κορίανδρο και την προσθήκη
σιροπιού ζάχαρης
αντέννα, η : ιταλ. antenna : κεραία
αντιστοιχία, η : αναγωγή πλεύσης, σύνολο μαθηματικών
διορθώσεων της πορείας του πλοίου με τη βοήθεια του
χάρτη και της πυξίδας.
απελάτης, ο : φύλακας των συνόρων /ζωοκλέφτης
απίκου : ιταλ. a picco :καθέτως, η θέση της άγκυρας την
ώρα που πρόκειται να αποσπασθεί από το βυθό/ είμαι
απίκο : είμαι έτοιμος γι αναχώρηση αλλά και
προσαρτημένος
αποκριστάτορας, ο : μαντατοφόρος
αποσπόρι, το : στερνοπαίδι
αράκ , το : είδος ρακής των αραβικών χωρών της Αv.
Μεσογείου
Αρμίδα, η : αστεροειδής που ανακαλύφθηκε το 1903
άρμπουρο, το : ιταλ. albergo : ο ιστός, το κατάρτι του
πλοίου
αρόδο, το : ιταλ. a rota : πλοίο που βρίσκεται μακριά
από την ακτή και σε αναμονή για αναχώρηση
ασένιο, το : ιταλ. a segno : έτοιμο στη θέση του- τάξη,
ευπρέπεια

αστρίτης, ο : το φίδι αμμοδύτης ή έχιδνα
αστρολάβος, ο : κυκλικός χάρτης αστέρων που μπορεί
να περιστρέφεται, ώστε να υπολογίζει κανείς τις θέσεις
του ήλιου και των αστεριών σε οποιαδήποτε ώρα της
μέρας ολοκλήρου του χρόνου.

άστρο της Ανατολής : η Πούλια, η Αφροδίτη
άστρο της τραμουντάνας : ο πολιτικός αστέρας
άστρο του Αλμποράν : φάρος στο ΝΔ άκρο της νήσου
Αλμποράν , Α του Γιβραλτάρ, που ταυτίζεται με τη
μυθική Ωγυγία του Ομήρου
άστρο του Βορρά : ο πολιτικός αστέρας
αυλός, ο : σιδηροσωλήνας των ατμολεβήτων σε σχήμα
αυλού - σιδερένια ή χαλύβδινα όπλα εκτόξευσης των
"αστέρων" κατά τις νυχτερινές σημάσεις
αχταρμάς, ο : τουρκ. aktarmah :η μεταβίβαση από πλοίο
σε πλοίο επιβατών κι εμπορευμάτων, το τρανσπόρτο,
το τράντζιτο

B

βάρδα : βεν. vardar: παραμέρισε!
βάρδια, η : βεν. vardia : σκοπιά, φρουρά / ο λοστρόμος
της βάρδιας : ο ναύκληρος
βαρδιόλα, η : ιταλ. guardiola :σκοπιά από συρραμμένο
πανί ή ξυλοκατασκευή για την προφύλαξη από τις κακές
καιρικές συνθήκες - τα φτερά στα πλαινά της γέφυρας -
σκοπιά στο κατάρτι για την παρατήρηση του ορίζοντα
βατσιμάνης, ο : αγγλ. watchman : αυτός που επιτηρεί,
που κάνει βάρδια
βελόνι, το : 1. ο βελονοειδής μαγνήτης της πυξίδας 2. η
κεραία του γερανού, η μπίγα 3. Σύνδεσμοι του πηδαλιού
με το ποδόστρωμα
βερίνα, η : γαλλ. verine :κόμπος, στρίψιμο των
σκοινιών, νήματα, καλώδια
βήσσαλο, το : λατιν. bessalis :το τούβλο
βιβάρι, το : λατιν. nivarium : ιχθυοτροφείο, ψαρολίμνη
βιδάνια, τα : ιταλ. oquadagn : υπόλοιπα ποτών με τα
οποία νόθευαν οι ταβερνιάρηδες αυτό που σέρβιραν
βίντσι, το : αγγλ. winch :σκοινί, αλυσίδα, βαρούλκο,
γερανός
βιράρω : ιταλ . virare : στρέφω το βαρούλκο για να
σηκώσω την άγκυρα, φεύγω
βόρτα, η : ιταλ. volta :φορά, στροφή, ανάπρωρη αλλαγή
πορείας ιστιοφόρου, περιφορά του σκοινιού γύρω από
άλλο σκοινί ή άλλο αντικείμενο
βοσιτιλίδι , το : κόκκινο δυνατό κεφαλλονίτικο κρασί
βουρλίζομαι : ιταλ . buflare : λυσομανώ, ερεθίζομαι,
ζαλίζομαι
βουτσι, το : βυτίο, βαρέλι
βρεχάμενα, τα : τα ύφαλα, τα μέρη του πλοίου κάτω
από την ίσαλο γραμμή.

Γ

γαζέττα, η : ιταλ. gazzetta : η εφημερίδα
γαζί, το : αραβ. kazy = μεταξωτός : γάζωμα, μπφ.
κοροϊδεύω
γαλέτα, η : βεν. galeta :ξύλινος δίσκος στην κορφή των
καταρτιών και του ιστού της σημαίας, το επίμηλο της
ηλακάτης του ιστού - είδος παξιμαδιού
γάσσα, η : ιταλ. gassa : ναυτικός κόμπος , κομποθηλιά
με την οποία γίνεται η πρόσθεση ή η σύνδεση με άλλο
σκοινί ή κεραία
γεμιτζής, ο : τουρκ. yemici : ο παλιός ναύτης, ο
θαλασσόλυκος - ειρωνικά ο αθαλάσσωτος που
κομπορρημονεί
γεύω : κάνω κάποιον να γευτεί, του κάνω το τραπέζι

γιατάκι, το : τουρκ. yatak : κλίνη, τόπος διαμονής, κατάλυμα

γιερνέ : όρος της κοινής ναυτικής διαλέκτου που σημαίνει "μόνιμα", "σταθερά".

γιούσερ, το : γιούσουρι, μαύρο σκληρό κοράλλι

γκριζόλα, η : μαλτ. gisiola : πυξιδοθήκη, καπάκι που σκεπάζει τη νύχτα την πυξίδα για να μη βγαίνει το φως και εμποδίζει την ορατότητα.

γκρός : αγγλ. gross : διεθνής όρος με τον οποίο εκφράζεται ο κυβισμός όλων των κλειστών χώρων των εμπορικών πλοίων. 1 γκρος= 2,8317 μ³ .

γκρος μπώνκερ : αγγλ. gross bunker : μέρος του πλοίου στο οποίο φυλάσσεται κάρβουνο ή υγρά καύσιμα, αμπάρι κοντά στα καζάνια

γλίνα , η : λίπος, βρωμιά- μτφ. γλοιώδης άνθρωπος

γραδάρω : ιταλ. graduare : μετρώ, βρίσκω την πυκνότητα του υγρού με γράδο (= με πυκνόμετρο)

γραδελάδες , οι : ιταλ. gradeladi : ξύλινες σκαλωσιές, γενικώς οι σκαλωσιές στο λεβητοστάσιο.

γραμματικός, ο : υποπλοίαρχος, ενίοτε κι ο λογιστής

γραμματικός, ο : υποπλοίαρχος, ενίοτε κι ο λογιστής

γύρα, η : χαλκάς, κολάρο

γύφτος , ο : ο ναύτης της μηχανής

Δ

δέκτης, ο : συσκευή που εγγράφει τα εκπεμπόμενα σήματα

δελέγκου: βεν. dilogo : αμέσως, ευθύς, επιτόπου

δεσπέτζα, η : βεν. despenza : διανομείο, σκευοθήκη, αποθήκη φύλαξης τροφίμων προς διανομήν

δέστρα, η : σιδερένιο κολωνάκι που δένουν τους κάβους διάκι, το : τιμόνι

διοσκορίνη, η : πολύ δηλητηριώδες αλκαλοειδές από την διοσκορέα

διπλαρώνω : φέρνω το σκάφος δίπλα σε άλλο, πλευρίζω

δρόμος, ο : λαθρέμπορος, κοντραμπατζής

Ε

εξάντας, ο : όργανο γωνιομετρικό που προσδιορίζει με αστρονομικές παρατηρήσεις τις γεωγραφικές συντεταγμένες της θέσης στην οποία βρίσκεται το πλοίο κατά τον πλού. Το όνομά του οφείλεται στο γεγονός ότι διαθέτει βαθμολογική κλίμακα που εκπροσωπεί το 1/6 του κύκλου.

Εωσφόρος, ο : άλλο όνομα του πλανήτη Αφροδίτη

Ζ

ζαβώνω : στραβώνω, μτφ. Αποβλακώνω

Ι

ιβιλάι, το : αγγλ. heaving line : λεπτό σκοινί, τράβηγμα του σκοινιού

ιππάριο, το : μικρή βοηθητική μηχανή που κινεί αντλία

ιστός , ο : το κατάρτι της πλώρης

Κ.

καβατζάρω : βεν . cavetzar : παρακάμπτω ακρωτήρι

καβίλια, η : ιταλ. caviglia : σκοινί με οξύ άκρο για να περνά εύκολα από τους τροχίλους - καθεμιά από τις ακτίνες της ρόδας του πηδαλίου - ασάλινο εργαλείο για να ανοίγουν τα έμβολα των σκοινιών και να φτιάχνουν γάσες (βλ.λ)

κάβος , ο : ιταλ. cavo : απόκρημνο ακρωτήρι - χοντρό σκοινί / παίρνω κάβο : καταλαβαίνω

καθετή, η : αλιευτικό εργαλείο , από συνηθισμένο νήμα με αγκίστρι στην άκρη, κι ένα μικρό βάρος που συντελεί στην καταβύθιση του αγκιστρου

καλάδα, η : βεν. calada : βύθισμα αλιευτικών δικτύων.

καλαμίδα, η : το ψαραδικο καλάμι

καλάρω : ιταλ. calare : μαζεύω τα πανιά - κάνω νερά - αφήνω, διαρρέω, ρίχνω δίχτυα

καλατζής, ο : τουρκ. kalayci : γανωτής, κασσιτερωτής χαλκωμάτων.

καλαφατίζω : ιταλ. calafatare : πιασαρω τα κενά - βατεύω, πηδάω

καμπανιές, οι : χτυπήματα της καμπάνας της γέφυρας ή του μηχανοστασίου για τις αλλαγές της ώρας.

καμπούνι, το : υπόστεγο της πλώρης για τη στέγαση των ανδρών του πληρώματος σε κακοκαιρία

καναλέτο, το : ιταλ. canaletto : αυλάκι, ρυάκι, θαλάσσια διόδος

κανοκιάλι , το : ιταλ. canocchiale : όργανο για την παρακολούθηση αντικειμένων από πολύ μακριά

καντηλίτσα, η : βεν . candelizza : 1. συσκευή που αναρτάται στα πλευρά του πλοίου και στην οποία στέκεται ο εργάτης που επισκευάζει ή χρωματίζει το πλοίο. 2. η καντηλίτσα του φλώκου : η υπέρα του ατέρμονος 3. Κόμπος επιδέξιος χρησιμοποιούμενος για την ανύψωση ανθρώπου στα ξάρτια.

καντίνι, το : ιταλ. cantino : η οξύτερη χορδή των εγχόρδων οργάνων, μτφ. στην εντέλεια, κομψός.

καπελώνω : ιταλ . carrpello : βάζω τους κάβους (βλ.λ.) στις δέστρες

κάπος, ο : ιταλ. caro : αρχηγός - ο αρχηγός τετραωρίας - μέρος ξηράς που αναδίζεται από τη θάλασσα.

καρβοφάναρο, το : πλοίο που χρησιμεύει ως πλωτός φανός, αγκυροβολημένο κοντά σε επικίνδυνα σημεία, υφάλους κλπ

καρμωσόλι, το : εκ του τούρκου ναυάρχου του 14ου αι. Καρά Μουσέλ : βαρύ αντικείμενο ποντισμένο με πλωτήρα στην επιφάνεια για την ευχερή αγκυρόδεση του εφορκίου - είδος ιστιοφόρου που χρησιμοποιούσαν το 1821 - ο σύνδεσμος των αγκυρών, ο αμφιδέτης.

καραντί, το : σκαμπανέβασμα του карабиού εξαιτίας θαλασσοταραχής που συνεχίζεται και μετά την παύση του ανέμου, φουσκοθαλασσιά.

καρρέ, το : γαλλ. carre : ο μεσόδεσμος, τετράγωνο διαμέρισμα του πλοίου που χρησιμεύει ως εντευκτήριο ή εστιατόριο.

κάρτα, η : ιταλ. carta : ο καθένας από τους τριανταδύο ανεμόκομβους του ανεμολογίου (βλ.λ.)

καρτίνι, το : ιταλ. quartino : το 1/4 του ρόμβου κατά τις διαιρέσεις των παλαιών ανεμολογίων(βλ.λ.)

κάρτο, το, και κουάρτο, το : ιταλ. quarto : 1/4

κάσσαρο, το : ιταλ. cassero : το επίστεγο πάνω στην πρύμνη, υπερυψωμένη γέφυρα - ειδικό διαμέρισμα που χρησιμοποιείται για καπνιστήριο από τους επιβάτες της α΄ θέσης - πύργος φρουρίου

κατραμόκωλος, ο : ναύτης της κουβέρτας

κιαλάρω : ιταλ. chiale : κοιτώ με κιάλι, παρατηρώ με ενδιαφέρον

κλειδιά, τα : κυρτά σιδερένια κομμάτια με παχύτερα άκρα και διάτρητα ώστε να περνά γόμφος με τον οποίο συνδέονται μεταξύ τους οι κρίκοι μιας αλυσίδας

κοκκινόκωλος, ο : ναύτης σκαρφαλωμένος ψηλά - είδος πιθήκου - το πτηνό φοινίκουρος

κοκό , το : η κοκαΐνη

κόντρα, τα : ιταλ. contra : ρυθμιστικοί και ασφαλιστικοί κοχλίες

κόντρα γέφυρα, η : το σημείο πάνω από την γέφυρα, στο οποίο βρίσκονται η πυξίδα και το τιμόνι
κοντραστάρω : ιταλ. contrastare : πάω αντίθετα - πάω εγγύτερα στον άνεμο
κοράκι, το : η μύτη του βαποριού
κοστάρω : ιταλ. accostare εκ του costa = ακτή : πιάνω στεριά
κοτσάρω : ιταλ. cozzare : συνδέω, προσαρτώ, πλευρίζω - περνάω κρίκο ή αγκίστρι μέσα από κρίκο
κουβέρτα, η : βεν. coverta : το κατάστρωμα
κουβούσι, το : τουρκ. konus : το υπερυψωμένο παραπέτο του αμπαριού, αίθουσα, χώρος ύπνου
κουίνα, η : αγγλ. queen : έκφραση των ναυτικών για τους ομοφυλόφιλους των λιμανιών
κουπαστή, η : το ανώτατο χείλος των τοιχωμάτων του πλοίου - χειρολαβή
κρένι, το : γαλ. crane : γερανός περιστρεφόμενος, περιστροφικό βίντσι
κρουζέτο, το : βεν. croseta : το δίζυγο του μεγάλου επιστηλίου - λούκι γύρω από το κατάστρωμα, για να φεύγουν τα νερά

Λ

λαμαρίνα, η : βεν. lamarin : λεπτό μεταλλικό έλασμα - αρρώστια που προσβάλλει και τρελαίνει τις γάτες στα φορτηγά πλοία
λαμπόγυαλο, το : η παιδεραστία
λάντζα, η : βεν. lanza : μαστέλλο, ξύλινο δοχείο για τον καθαρισμό των σκευών - η λέμβος
λίνια, η : ιταλ. linea : η γραμμή του Ισημερινού, κατ' επέκτασιν και του τροπικού
λοστρόμος, ο : ιταλ. nostromo : ο πρώτος υπαξιωματικός του πληρώματος, ο ναύκληρος των εμπορικών πλοίων

Μ

μαγκάρω : βεν. mancar : κοπάζω, σταματώ - αποτυγχάνω, σφάλω
μαϊνάρω : ιταλ. mainare : υποστέλλω, κατεβάζω τα πανιά
μακαράς, ο : τουρκ. makara : τροχαλία, καρούλι
μαλαφράντζα, η : ιταλ. mal di Francia : η γαλλική αρρώστια, η σύφιλη
μανούβρα, η : βεν. manovra : χειρισμός διεύθυνσης του σκάφους
μαρέα, η : ιταλ. marea : παλίρροια
μαρκόνης, ο : ασυρματιστής (εκ του ονόματος του εφευρέτη του ασυρμάτου)
μάσκα, η : λατ. masca : η παρεϊά της πλήρης ματίζω : ενώνω, μπαλώνω
ματικάπι, το : τουρκ. matkap : τρυπάνι
ματσακόνι, το : ιταλ. mazza : σφυρί για να βγάδουν το χρώμα ή τη σκουριά από τις λαμαρίνες
μαύρη μπάλλα : υψώνεται στον πρωραίο ιστό ως σημάδι αγκυροβολίας, ενώ δύο μπάλλες υψωμένες στον ιστό πάνω από τη γέφυρα σημαίνουν ακυβερνησία
μαυρομάτα, η : η μαύρη μύτη της πέννας, η πέννα
μεσηνέζα, η : αλιευτικό νήμα (εκ της ιταλικής πόλεως Μεσσίνας)
μετζαρόλι, το : βεν. mezzaruola : φιαλίδιο με άμμο για τον κανονισμό των ωρών των δυτών, είδος κλεψύδρας
μόλα ιπάντο : ιταλ. molla in bando : χαλάρωσε, αμόλα τα σκοινιά
μονιάρως : καιρός - τώρα

μοράβια, η : ιταλ. moravia : εκλεκτή βαφή, χρώμα εξαιρετικής αντοχής που χρησιμοποιείται για τη βαφή των υφάλων του πλοίου
μουράγιο, το : βεν. muraglia : η προκουμαία
μπάγκος, ο : ιταλ. banco : η ξέρα, ο ύφαλος
μπαλόνια, τα : βεν. balon : παραβλήματα σφαιρικά για την προστασία των πλαϊνών των πλοίων
μπαρκάρω : ιταλ. imbarcare : επιβιβάζομαι, φεύγω με πλοίο ως ναυτικός
μπαρκέτα, η : ιταλ. barchetta : η βαρκούλα - όργανο μέτρησης ταχύτητας
μπάρκο, το : ιταλ. barco : παλιό ιστιοφόρο - το μπαρκάρισμα
μπαρούμα, η : ιταλ. baroma : σκοινί με τό οποίο προσδένεται η βάρκα σε κάποιο σταθερό σημείο στην ξηρά ή σε άλλο σκάφος, για να το τραβήξουμε
μπάσσεσ, οι : αμπασσαδούρες, μπάσσεσ στεριές (βλ.λ.)
μπαστούνι, το : βεν. baston : το δόρατο των ιστιοφόρων
μπατάρω : ιταλ. battere : ανατρέπομαι κι ανατρέπω, τουμπάρω - αλλάζω πέτασμα στα πανιά κατά την βόλτα (βλ.λ.)
μπάφα, η : ιταλ. baffo : ο θηλυκός κέφαλος, απ' όπου βγαίνει το αυγοτάραχο, αλλά και το ψαρόλαδο με το οποίο περνούσαν τα σύρματα - μψ. βαριά μυρωδιά
μπίγα, η : ιταλ. biga : φορτωτήρας, γερανός
μπίντα, η : ιταλ. bitta : η δέστρα
μπουάμπης, ο : αράπης θυρωρός
μπουγάζι, το : τουρκ. bogaz : στενό μέρος θάλασσας μεταξύ δύο στενών, δίαυλος, κανάλι - η μπούκα, το στόμιο των ιχθυοτροφείων
μπουκαπόρτα, η : βεν. bucarporta : θυρίδα φόρτωσης
μπουλμές, ο : τουρκ. bolme : ξύλινο εσωτερικό χώρισμα του πλοίου, μή μόνιμο, για ειδικές φορτώσεις
μπουνάτσα, η : βεν. bonazza : η νηνεμία, η γαλήνη : μπουνατσάρω = γαληνεύω
μπούσουλας, ο : ιταλ. bussola : η πυξίδα, ο προσανατολισμός
μπρατσόλι, το : ιταλ. braccioio : στήριγμα σε σκάφος
μπριγκαντίνι, το : ιταλ. brigantino : είδος καϊκιού

Ν

ναύλος, ο : φορτίο πληρωμένο για μεταφορά - το αντίτιμο φόρτωσης ή μεταφοράς
νισσεράδα, η : ιταλ. incerata : αδιάβροχο από μουσαμά
ντόκος, ο : αγγλ. dock : νηοδόχος, τμήμα εμπορικού λιμανιού μεταξύ του βασικού κρηπιδώματος και των προβλητών του - είδος υφάσματος
ντοκουμάνης, ο : αγγλ. donkey man : αρχιθερμαστής, λοστρόμος της μηχανής
ντουανιέρης, ο : ιταλ. dogana = τελωνείο : τελωνειακός - φορτοεκφορτωτής τελωνείου
ντούγα, η : ιταλ. doga : σανίδα βαρελιού
ντούκια, τα : βεν. ducia : σπείρες σκοινιού ή συρματόσκοινου - ύπνος
ντράγα, η : ιταλ. draga : φαγάνα, βαθυκόρος = πλωτό μηχανήμα για τον καθαρισμό του βυθού ή την εκβάθυνση λιμανιών

Ξ

ξαγερίζω : βγάζω στον αέρα, διαλαλώ
ξάι, το : λατ. exagium : ανταπόδοση, αμοιβή
ξεκαπελλώνω : βγάζω τους κάβους (βλ.λ.) από τις μπίντες (βλ.λ.)
- βλέπε και : καπελλώνω

ξελιμπάρω : ξε + ιταλ. libare :ελαφρώνω το πλοίο
ξεφορτώνοντας μέρος του φορτίου σε άλλο μικρότερο
που θα μπει στα ρηχά νερά , μτφ. τελειώνω, αδειάζω,
ξοφλάω

ξεμπαρκάρω: αντιθ. μπαρκάρω (βλ.λ.)

ξενερίζω : χάνω τα νερά μου, βγαίνω από την επιφάνεια
της θάλασσας - αλλάζω το νερό για να φύγει η αρμύρα
κι η πικρίλα - συνέρχομαι από μεθύσι - ουρώ

ξεραποξυλώνομαι : πέφτω ξερός σαν ξύλο - κοιμάμαι
άκαμπτος - πεθαίνω

ξεστελλιάζω : διαλύω, ξεμοντάρω

ξίδι (ο καιρός) : δριμύς σορόκος

Ο

όκιο, το : ιταλ. occhio : τρύπα απ' όπου περνάει η
αλυσίδα της άγκυρας

Ολλαντζός , ο : ολλανδικό πλοίο

οργυιά, η : αρχ. ελ. ορέγγω : αγγλική μονάδα μήκους ίση
με 1,83 μ.

ορθοπλωρίζω : βάζω πλώρη πάνω στον καιρό

όρτσα : ιταλ. orza : στρέψε την πλώρη προς τον άνεμο

οχτώ-δέκα, η : βάρδια, τετραωρία

Π

παίρνω κάτω : κατεβάζω πανί ή σημαία - διοπτεύω

παλινώριο, το : όργανο με το οποίο βρισκόταν
παλιότερα το αζιμούθιο του ήλιου, με συνδιασμό της
ώρας, της ηλιακής κλίσης και του πλάτους

πανιόλο, το : ισπ. panyolo : πλάτος βάρκας- μτφ. πάτος
σκεύους

παράλλαξη, η : η διαφορά ανάμεσα στη διεύθυνση του
Βορρά που δείχνει η πυξίδα και στην πραγματική θέση -
τρόπος ελέγχου του πλου με αναφορά σε κάποιο
σημείο της ακτής

παραπέτο, το : ιταλ. parapetto : το στηθαίο της γέφυρας

παραπιμονιά, η : κακός χειρισμός του τιμονιού

πασσατζέρικο, το : ιταλ. passaggio :πλοίο με σταθερό
δρομολόγιο

παταράσο, το: βεν. patarazzo :ο παράτονος, το σκοινί
του μεγάλου επιστυλίου του πλοίου

παχτώνας, ο : τετράγωνη λέμβος χωρίς καρίνα

πεθαμένος, ο : κατώτατης ποιότητας λαθραίο που
κάποιος το πουλάει πολύ φθηνά, το "σκοτώνει"

πεισματική, η : σφύριγμα πλοίου

πιλότος, ο : αγγλ. pilot :οδηγός βαπποριού, πλοηγός

πιλοτίνα, η : ιταλ. pilotina : η πλοηγός, το πλοiάριο που
μεταφέρει τον πιλότο στο πλοίο που πρόκειται να
αναλάβει.

πινά, τα : ιταλ. pennone : τα εξώτατα άκρα του κέρατος
του επιδρόμου

πινέλλο, το : είδος σπαστής άγκυρας

πλευρικά, τα : δύο φανοί που αποτελούν μέρος των
πλοϊκών φανών του πλοίου

ποδιζώ : μένω προσωρινά σε απάνεμο μέρος λόγω
κακοκαιρίας - απομακρύνω την πλώρη από την
κακοκαιρία του ανέμου

ποδόσταμο, το : το κοράκι (βλ.λ.) της πρύμνης

πόμπα, η : ιταλ. pompa :αντλία

Πορτολάνες, οι : ναυτικοί χάρτες

ποστάλι, το : ιταλ. postale : επιβατηγό ή ταχυδρομικό
πλοίο

πότζι, το : ιταλ. poggia : ταλάντευση, υποστρόφη του
πλοίου

πούσι, το : τουρκ. pus :ομίχλη, καταχνιά

πρατιγάρω: ιταλ. pratigare : παίρνω πράτιγο,
ελευθεροκοινωνώ

πριάρι, το : βάρκα που σπρώχνουν με κοντάρι

προβέτζο, το : βεν. provenza :απότομη μεταβολή του
ανέμου από νότιο σε δυτικό βόρειο

προβολή, η : σύστημα χαρτογραφικής παράστασης σε
επίπεδο της καμπύλης επιφανείας της Γης

προπέλλα, η : αγγλ. propeller : έλικας για την ώθηση
του πλοίου

προυσσαλίδικο, το : το χασίς της Προύσσας, φημισμένο
για την ποιότητά του

πρύμα : καλώς - άνεμος από την πλώρη

πρύμα πλώρα : σ' όλο το μήκος του πλοίου

Ρ

ράδα, η : ιταλ. rada : ανοικτό κι ευρύχωρο αγκυροβόλι,
ανοικτός προλιμένας

ρέλι, το : αγγλ. rail : κιγκλίδωμα

ρεμούρκιο, το : βεν. remurchio : το ρυμούλκημα αλλά
και το ρυμουλκό πλοίο - είδος σκοινιού

ρεμούσκο , το : βορειανατολικός ψυχρός άνεμος -
υποψία, εικασία - ρίσκο, παράτολμη πράξη

ρεμπάρτα, η : ιταλ. ribalta : καταπακτή - άνοιγμα
παντελονιού

ρέστα , τα : ιταλ. resto :σειρά μεταλλικών παξιμαδιών
ενωμένων σε επίμηκες σχήμα

ρεστία, η : ιταλ. rastiare : παλινδρόμηση του κύματος
από την ακτή, ακανόνιστος κυματισμός

ρεφόρτσο, το : ιταλ. rinforzo :ενδυνάμωμα, ενίσχυση
των σχοινιών, σφίξιμο των σφηνών του τιμονιού

ρίγλα, η : λατ. regula : ο χάρακας, γραμμή χαραγμένη
στο χάρτη, ο παράλληλος

ρισάλτο, το : ιταλ. risalto : έφοδος, επίθεση πειρατών
στο πλοίο

ρολάρω : ιταλ. rollare : κάνω πότζι (βλ.λ.)

ρότα, η : ιταλ. rota : πορεία πλοίου

ρουφόλυμπες, οι : ρουφήχτρες

Σ

σαλαμάστρα, η : ιταλ. salmastra : πλέξιμο , σκοινί
πλεγμένο

σάλπα, η : το σαλπάρισμα

σαλτάρω : ιταλ. saltare :πηδάω, ξεφεύγω

Σαμπάν, το : μικρό ποταμόπλοιο των κινεζικών ακτών ,
σκεπασμένο ώστε να χρησιμοποιείται σαν κατοικία

σαμπάνι, το : σκοινί με το οποίο δένονται βαριά
αντικείμενα για ανύψωση ή οι βάρκες

σάνταλο, το : φορηγό πλοίο που μοιάζει με σκούνα

σαρνανταποδαρούσα, η : μακρύ τηλεγραφικό σήμα

σημαδούρα , η : κάθε είδους όργανο σήμανσης

σινιάλο, το : βεν. signal : συνθηματική ειδοποίηση απ' το
πλοίο προς τους ναύτες στην ξηρά

σιψάντε(ς), ο : αγγλ. shipside :χώρος ανεφοδιασμού -
μτφ. προμηθευτής τροφίμων

σκάλα, η : ιταλ. scala : επίγειο

σκαλιέρες, οι : ιταλ. scala :μικρά σκοινιά που δένονται
οριζόντια στα ξάρτια ώστε να σχηματίζουν

σκαλοπατάκια

σκανταγιάρω : ιταλ. scandagliare : βυθομετρώ, ρίχνω
σκαντάγιο (=όργανο βυθομέτρησης)

σκάντζα βάρδια, η : βεν. scansa la vardial : αλλαγή
βάρδιας

σκαντζάρω : βεν. scansar : αλλάζω (φρουρούς ή πόδες
πανιών)

σκάπουλος, ο : βεν. scapolo : ο ένας από τους δύο ναύτες της βάρδιας που περιμένει ν' αντικαταστήσει τον άλλο - αυτός που κάνει κοπάνα - ελεύθερος
σκαρμός, ο : η σταμίνια του νομέα
σκαρτάρω : ιταλ. scartare : πετώνω τα άχρηστα
σκούλαρω : ιταλ. scolare : παίρνω στροφή σε ακρωτήριο - αδειάζω τα νερά της θάλασσας από τους σωλήνες και το κατάστρωμα
σπατσάρω : ιταλ. spazzare : σκουπίζω - ξεμπερδεύω - γελώ υπερβολικά
σπιράγιο, το : βεν. spiragio : φεγγίτης, αναφωτίς
σταβέντο, το : ιταλ. sottovento : απάνεμος, πλεύση σε απάνεμη πλευρά
σταντάρδο, το : αγγλ. standard : το κοντάρι της σημαίας στήμη, η : επιμήκη τμήματα διπλωμένου σκοινιού - το κοράκι (βλ.λ.)
στοιβαδόρος, ο : ναύτης που στοιβάζει τα εμπορεύματα των εμπορικών πλοίων
στόκολος, ο : αγγλ. stokehold: λεβητοστάσιο, θερμαστήριο
στούφα, η : μυοκτονία
στράλια, τα : ιταλ. straglio : οι ανάδρομοι κι οι πρότονοι, σκοινιά που στερεώνουν τα επιστήλια των ιστών
στροφές, οι : ο αριθμός των περιφορών του προωστήρα του ατμόπλοιου ανά λεπτό
στρωμάτσα, τα : ιταλ. stramazzo : παράβλημα κρεμασμένο στα πλευρά του πλοίου για να το προφυλάσσει από ενδεχόμενες συγκρούσεις με άλλα πλοία ή την προκυμαία
σφήνες, οι : προθέματα του τιμονιού για να σφίγγει όταν χαλαρώνει κατά τον πλου.
σφυριξιά, η : δηλώνει δεξιά πορεία
σφυρίχτρα, η : όργανο που ειδοποιεί για την πορεία

T

ταρσανάς, ο : τουρκ. tersane : ναύσταθμος, ναυπηγείο
ταρτάν, το : μπάρ στο οποίο συχνάζουν κινέζοι
τελώνια, τα : οι φωσφορισμοί που εμφανίζονται σε καιρό θύελλας στα άκρα σκοινιών και κεραιών - αερικά, στοιχειά
τεσσαροχάλι, το : μικρή άγκυρα με τέσσερις βραχιόνες
τζόβενο, το : ιταλ. giovane : μούτσος, ναυτόπαις
τιμονιέρα, η : ιταλ. timoniera : η πιλοτίνα (βλ.λ.) - διαμέρισμα χαρτών στο πίσω μέρος της γέφυρας
τουρκετί, το : το πλωριό κατάρτι - τριγωνικό πανί του λοξού ιστού της πλήρης
τραβέρσο, το : ιταλ. traverso : αναγκαστική πορεία σε περίπτωση μεγάλης θαλασσοταραχής κόντρα στη διεύθυνση του ανέμου για να αποφύγει το πλοίο τ7α χτυπήματα των κυμάτων στα πλευρά του
τραβέρσωμα, το : στροφή του πλοίου ώστε να στρωθεί τραβέρσο (βλ.λ.)
τραμπάκουλο, το : είδος δαλματικού πλοίου με δύο πανιά
τρικαντό, το : τρίκωχο καπέλο των αξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού
τριπόντι, το : ιταλ. tre ponti : πλοίο με τρεις γέφυρες
τρισίλιο, το : δίπλοκο ή τρίπλοκο αριστερόστροφο καννάβινο σκοινί από παλιά κλώσματα
Τρίτος, ο : ο ανθυποπλοίαρχος
τρομπταμαρίνα, η : ιταλ. trombamarina : τηλεβόας για τη μετάδοση ηχητικών σημάτων μεταξύ των πλοίων σε καιρό ομίχλης
τσίμα, η : ιταλ. cima : η κορυφή, η άκρη
τσιφάρι, το : αραβ. ziffar : σιφόνι, αντλία

τσούρμο, το : ιταλ. ciurma : κωπηλάτες στις γαλέρες, κατάδικοι - πλήρωμα πλοίου

Φ

φανάρι, το : φάρος, φανός - κόμπος που κατασκευάζεται για τα σφοντύλια των χειραγωγών, για τη συγκράτηση των σχοινίων λαβών των κάδων
φαναριέρα, η : η φανοδόχη και το φανάρι της κόφας
Φάτα Μοργκάνα, η : βρ.μυθ. Morgan LeFay, ιταλ. Fata Morgana : η διεστραμμένη μάγισσα αδελφή του βασιλιά Αρθούρου, στην ιστορία των Ιπποτών της στρογγυλής τραπέζης : μφ. αντικατοπτρισμός στην επιφάνεια της θάλασσας, όταν το στρώμα του αέρα πάνω από το νερό είναι πιο ψυχρό απ' ότι στα ψηλότερα στρώματα. Ο ίδιος ο Ν. Καββαδίας λέει "...συμβαίνει στις Σικελίας το στενό ή στη Νάπολη απ' έξω, νύχτα τρεις η ώρα, και παρουσιάζει τρεις γυναίκες που χορεύουν στον ορίζοντα. Βαστάει ένα δύο λεπτά κι ύστερα χάνεται..."
φατούρα, η : ιταλ. fattura : ετικέτα - τιμολόγιο εμπορευμάτων
φιγούρα, η : ιταλ. figura : το ακρόπρωρο, ξόανο
φούντο, το : λατ. fundus : ο βυθός - πόντισμα, βύθισμα
φριγκορίφικο, το : ισπ. frigorifico : πλοίο-ψυγείο
φριζερέτα, η : αγγλ. freezer : μικρό ψυγείο
φυρονεριά, η : το τράβηγμα των νερών

X

χάβαρο, το : αχιβάδα, φαγώσιμο όστρακο -αιδοίο - μφ. βραδύνους
χαλώ: κατεβάζω βάρκα - αγκυροβολώ μεανάστροφη του εργάτη ή του βιντσιού- μαϊνάρω (βλ.λ.)
χαμαλικά, η : τουρκ. hamal (=αχθοφόρος) : πάνινο επίστρωμα στην πλάτη του αχθοφόρου, μφ. επιρ. αγγαρεία, άδικα
χαμσίσι, το : αραβ. chamsin (=πενήντα) : ριπές ορμητικού βορείου ανέμου που πνέει ώρες μεταφέροντας σύννεφα σκόνης

Ψ

ψηλώνω : ανεβαίνω κατά μήκος της λίνιας (βλ.λ.)
ψωμάκια, τα : τραπουλόχαρτα

Υπόμνημα συντομογραφιών:

βλ. : βλέπε
αγγλ. : αγγλικός/η/ο
αραβ. : αραβικός/η/ο
αρχ. : αρχαία
βεν. : ενετικό, βενετσιάνικο
γαλλ. : γαλλικός/η/ο
ισπ. : ισπανικός/η/ο
ιταλ. : ιταλικός /η/ο
λ. : λέξη
λατ. : λατινικά
μφ. : μεταφορικώς

Η ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΧΕΙ ΠΑΡΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ "ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ" ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΡΑΠΑΛΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 1990. ΕΓΙΝΑΝ ΜΟΝΟΝ ΚΑΠΟΙΕΣ ΜΙΚΡΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ